

NIERYCHŁO (188) *av*

W pisowni rozłącznej (109), w łącznej (79).

e oraz o jasne.

comp nierychl(e)i (3).

Składnie comp: nierychlej niżli w czym (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. rychło.

1. *Nie w krótkim czasie od jakiegoś momentu, dopiero po jakimś czasie, nieprędko, nieskoro; tarde* *Mącz, Cn; sero Mącz; non cito JanStat (173) : BierEz O, Qv; OpecŻyw 109; TarDuch C6; Mięso* *wołowe [...] Niefstrawne ieft á nierichło z żołądka wychodzi FalZioł IV 5a, IV 21a, 22a; Bowiem* *wšelka tłuftość iż iefth rzecz subtilna á lekka, przeto zawżze po wirzchu pływa, á tak nie richło* *wchodzi na dno żołądkowe GlabGad E7v, K3v, Pv; RejRozpr B2; LibMal 1546/117; RejKup y7v;* *MurzNT 96; KromRozm II d2; ktorzy do náuki iego nierychło przyštawáią [...] ále dzień zá dzień* *odkłádáia KrowObr 186v; czemus fie nie rychło wráca woz iego [Cur moratur regredi currus eius]?* *czemu omiełzkáły nogi woźnikow iego? Leop Iudic 5/28; Bo gdy łobie przypomnił/ dziwne spráwy* *iego/ Nie rychło mi vkażéf/ takiego drugiego. RejZwierz 70, 57, 139; chociażby też gniewu łwego* *przewłaczał nád nimi. (marg) To ieft/ chociaż się zda iákoby nie rychło się mścił krzywdy ich. (–)* *BibRadz Luc 18/7; OrzRozm I4v; Andrzej Tęczynłki vderzył płátnerzá Klimuntá w Krákovie/ iż* *mu zbroie nie rychło wygotował BielKron 393v, 220, 223, 282, 341, 343 (9); Admiratus sum, quod* *tarde redires, Dżiwowałem fie iżeś fie nie rychło przywrácał. Mącz 223d; Sero, Wieczór Włmiersk.* *Nie rychło. Mącz 389d, 389d, 441b; Prot Av; SienLek 92v; GórnDworz C2, Hh4v; HistRzym 14;* *Anná Helkanowá żoná długo pokornemi prósbámi łwemi o pociefzenie łwe prošíłá/ ácz nierychło* *wyłuchaná/ ále hoynie pociefzoná. RejPos 133v, 49, 61 [2 r.], 325v; Czemu P. Bog nierychło* *Zydom obietnicę łwą łpełnił. KuczbKat 270 marg; WujJudConf 186; BudNT przedm b8, c7v; iefliby* *fie ten wymyłł o tym Aniele łynu Bożym oštác miał ázałzby fie nierychley błád gruby troyczácki* *oštál? CzechRozm 43, 166; PaprPan D3; Iuż znowu/ ácz nierychło/ wychodzą ná światło Andrzeiá* *Friczá Modrzewłkiego o popráwie Rzeczyłpolitey księgi ModrzBazBud ¶6v; SkarJedn 376; Oczko* *22, 33, 35; łzukał go dłu^{go} po kłáftorze: áłz się nierychło domyłł / iłz te^{go} dniá vmrzeć muíal.* *SkarŻyw 546, 16, 161 [2 r.], [236], 249, 333; Nierychłoby Noe byłá V mátki przez cię nowiná.* *[...] Vlnáby podpiwłzy łobie Niepewne łofelłtwo w tobie. MWilkHist G; CzechEp 40; wielkie się* *turby włzczynáły/ między Chriłtyány/ y nie rychło się vłpokoic mogły. NiemObr 140; KlonŻal A2;* *KochPhaen 11, 17; KochSz kty, C2v; KochWz 142; Wczorás się dżiwował/ iż się nie rychło do koł* *ziecháli/ á dżiś o to późniey/ á což ná tym. GórnRozm H3v; Pan Bog łprawiedliwy ac nierichło ale* *yednak opiche á ofwawola gniewa fie barzo PaprUp G4; ZawJeft 43; ActReg 98, 130, 160; GrabowSet* *B2; gdzieś z łobá záprowađził łotrá vkrzyżowanego/ áczkolwiek nie rychło pokutuiáeego. LatHar* *278; ACh nierychłom cię poznał/ o prawđziwa światłóści/ nie rychłom cię poznał. LatHar 567, 568,* *569; KołakCath C; iż práwem Ziemiłkim nie rychłoby przyłzedł ku wróceniu byđłá záiętego SarnStat* *513; Rodżim się z rozumem/ y mamy rozum łkoro się vrodżim: ále rozumienia nie rychło mamy/ áni* *onego rozumu vżywamy záraz SkarKaz 484b, 3a, Ooob; Lecz mię ten kołát we drzwi długo báwi,* *Niewiem czemu nie rychło tak mi otwieráią CiekPotr 84; CzahTr E2v; GosłCast 10; SkarKazSej 702a.*

nierychło po kim, po czym (21): *PatKaz II* 50; *KromRozm II* c3v; *KromRozm III* B3v; *KrowObr* 89v, 90v, 195; *BielKron* 280v, 335v; Bo wiedz iż ten Afrikan iuż nierychło był po Tacyanie y po Márkionie *BudNT* li3v, *przedm* b6, k. li3v [2 r.]; *CzechRozm* 6v, 84; á Doktorowie lekárłkich náuk powiedáią/ że tákowa pracá/ ma być ábo przed iedłem/ ábo nierychło po iedle [*vel ante cibum, vel sumpto cibo multo post fieri debere*] *ModrzBaz* 11; wieczera niechay troché wiefłzá ié/ bylé w czás/ áby po niéy nierychło ípác chodzil *Oczko* 24v; *CzechEp* 44, 78; ktoremu íię o tych przenośinách/ nierychło po śmierci Piotrowey śniło *NiemObr* 53, 133, 135.

nierychło za kim, za czym (5): *BielKron* 358v [2 r.]; *KuczbKat* 285; ábowiem będąc z Gotty walecznymi iednego rodzáu/ nierychło zá nimi do Prus z íwymi okręty przyciągnęli/ bo iuż Gotty ich przodkowie wyfzli byli z Prus do Węgier. *StryjKron* 46. Cf »dopiero za tym nierychło«.

W przeciwstawieniach: »zaraz (6), rychło (4), blisko, tudzież ... nierychło (potem)« (12): *FalZioł V* 73v; *LibMal* 1547/130v; Nie potrzebá tych rzeczy zápieczęthowác/ iákoby íię nie rychło wypełnić miály/ bo iuż blisko íest czás gdi íię wypełnią. *BibRadz I* 143v *marg*; Przeto Kryftus łotrowi nie potym kiedy nie rychło/ ále záras tu íełzče ná źiemí żywiácemu obiecuie *GrzegŚm* 43; *CzechRozm* 76, 131 *marg*, 134v, 251, *3v; ták nie rychłom cię poznał/ á tákem cię rychło ítrácił? *SkarŻyw* 52; *CzechEp* 207; *PaprUp* L3.

W charakterystycznych połączeniach: *nierychło czynić, nawiedzić, nawrócić, obaczyć się, obwieścić, odpisać, otwierać, oznajmić, poddać się, (od)powiedzieć (2), poznać, przyjechać (3), przyść (10), schodzić, wchodzić, wracać się (3), wychodzić (2), wysłuchanym być, zejść, zjechać, zwieźć*.

Połączenie: »nierychło ... aż (gdy)« (5): *FalZioł IV* 23a; Nie rychło íie przypátrzy/ íwiátu człowiek młody/ Áż wżywie trudności/ bolu trofki ízkody *BielKom* B2; *BielKron* 392; Ale cnotá nie rychło tu chwalona będzie/ Áż gdy zazdrość przekłéta gध्ये w kácie wíędzye. *PaprPan* Ffv; *NiemObr* 146.

Zwrot: »nierychło (u)wierzyć, wierzący« (3:1): Íełtli wzroft będzie wyfoki [...] Dawa znać człowieka [...] Długo gniew dzierzącego y też íkąpego, ktory íam rad kłama á drugim nie richło wierzi. *GlabGad* M2v, O4v; THomałz Apołtoł íwięty/ rzeczón był niedowiárek/ iż nie rychło vwierzył zmartwych wftániu Pána Iezufá *BielKron* 144; Báczny nie rychło wierzy/ áni domyśłom íwoim dufa/ do potępienia bliźniego. *SkarKazSej* 662a.

Wyrażenia: »dopiero za tym nierychło« (1): kiedy iákmiarz wżyfcy ludzie íprofnie íie byli w báłwochwálftwo wdáli/ tedy doiero zá tym nierychło miedzy ludzi Przyśięgá íle [!] záwzięłá. *KuczbKat* 285.

»nierychło na dzień« = *o późnej porze dnia* (1): Potym nazajutrz wstawszy dosyc nierychło na dzień *ZapMaz II G* 97/90.

»mało nierychlej niżli« = *prędzej, wcześniej niż* (1): Náuczyłz íie íirpliwości/ náuczyłz íie ípraw Ryczerłkich [...] á ínadź máło nie rychley niżli w oney dworłkiej zgrái dármo leżącey. *RejZwierc* 26.

»potym (a. potem) nierychło« [*szyk* 25:12] (37): *OpecŻyw* 107v; *LibMal* 1547/130v; *BielKron* 265; *Górndworz* Q8v, S8, Hh4; *GrzegŚm* 29, 43; *RejZwierc* [203]v; Y było nierychło potym [*post dies multos hos*] / że vmárł krol Micráimłki *BudBib Ex* 2/23, I 424b *marg*; *BudNT przedm* c7, k. li3v; *CzechRozm* 73, 76, 101v, 125v, 131, 132v (13); A potym nierychło o teyże rzeczy íąd był wznowiony *SkarŻyw* 511, 263, 336; á zwłáfczá że nie záraz ítrzákiem o tym píác poczęli/ ále áż nie rychło

potym *CzechEp* 207, 190, 246; ále onemu/ iáko śmielǫzemu/ nie rychło potym (bo áż w kilkudziesiát lát) ták lię podobáło *NiemObr* 133, 75; *KochFr* 49; *KochSz* B4v; *WerGośc* 251.

Szeregi: »pozno a nierychło« (1): Nye traćmyǫz thedy czáfu/ áby łnadź tego częgoby fie komu potrzebá było vczyć/ pozno á nye rychło fie tego vczył. *GliczKsiąż* K3.

»poździe i nierychło« (1): ná ołtatek tem mátkę odpráwił iż yuż poźdzye y nye rychło fie ożenić mu było. *GliczKsiąż* O8.

2. *Powoli, nieśpiesznie; opieszale, z trudem; lente, morose Cn (15)*: Záiác się niegdy z żołwiá śmiał/ iákoby nierychło biegał *BierEz* L3v; *FalZioł* III 12a, IV 58b, V 18a; Czemu żołądek nie richło trawi mięła tłustego. *GlabGad* E7v, G, H3v, L3; *RejKup* x7; Iż dziwuie fie Alexánder twoiey niedbáłości á leniwości/ iż fie ku walce nie rychło gotuieǫz *BielKron* 125; Ano y ludzie tłúści/ częfto niemocni/ namnieyǫza ránká/ nie rychło łye im goi *SienLek* 5v; *StryjKron* 66; iż dla wielkich trudności/ które przypadáły z wielkości náznáczonych ośób/ które nie rychło [*sero JanStat* 141] ztąd y z owąd fie zieżdźáły/ y częftokroć między łobą były niezgodné *SarnStat* 55.

W charakterystycznych połączeniach: nierychło biegać, czynić, goić się, gotować się, otwierać, starzec się, trawić (się) (2), wychodzić, zjeżdżać się.

Szeregi: »abo nierychło abo niedbale« (1): tedyby tego potrzebá/ żeby ci wǫzyǫcy ktorzyby ábo nierychło/ ábo niedbále/ to co powinność ich nieśie/ czynili/ ná Trybunał/ ták Piotrkowǫki iáko y Lubelǫki/ *inter causas officij*, pozywáni y przed inǫzymi łpráwami łádzeni bywáli *VotSzł* E2.

»trudno abo nierychło« (1): przeto iako z zimnego trudno abo nie richło ciepło bywa/ tak też y z rib krew *GlabGad* H8.

Synonimy: **1.** *nieprędko, potym, pozno*; **2.** *leniwo, niedbale.*

Cf **RYCHŁO**